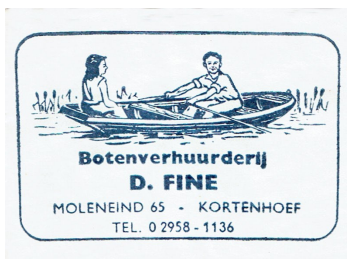

Een verzameling van suikerzakjes

Door Frans van Giessen.

In de huiselijke kring vormen de postzegel-, de sigarenbandjes- en de suikerzakjesverzamelaar een drie-eenheid. Over die huisverzamelaar en de relatie van zijn verzameling tot onze dorpen wil ik een artikel schrijven. Toch heb ik de titel van dit artikel "Een Verzameling van Suikerzakjes" genoemd, want over postzegels en sigarenbandjes kan ik nauwelijks iets melden, dat betrekking heeft op onze dorpen en de geschiedenis daarvan. En een titel moet kort en krachtig zijn.

Verzamelen wordt ook wel sparen genoemd, maar er zijn verschillen. Een verzamelaar zal over het algemeen bereid zijn om geld in zijn verzameling te investeren. De bedrijvigheid heeft naast de plezierige kant ook een kant van materiële bezitsvorming. Iemand die spaart zorgt er alleen voor dat de voorwerpen niet worden weggegooid en doet er minder voor om te proberen zeldzame stukken te bemachtigen. De hobby heeft meer het doel van vele plezierige uurtjes.

Is de verzameling aangelegd door een professioneel - zoals een museum, galerie of kunstfonds - dan wordt de verzameling meestal collectie genoemd. Soms wordt een verzameling bijeengebracht om later verkocht te worden, bijvoorbeeld door een kunsthandel, soms juist om te behouden. Bij musea spreekt men dan meestal van de vaste collectie. Een kunstverzamelaar wordt ook wel een collectioneur genoemd.

Het internet heeft de mogelijkheden om te informeren, te zoeken en te sor-

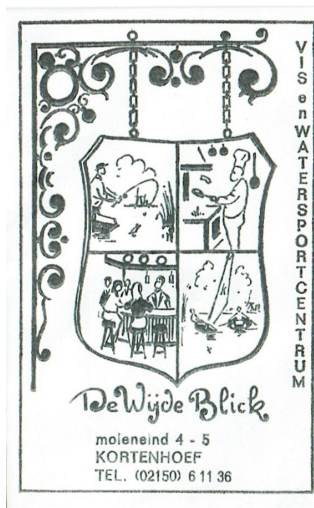

teren enorm verbeterd. Internet heeft het ook veel gemakkelijker gemaakt om contact met “lotgenoten” te leggen en te onderhouden. Er ontstaan daardoor vele verbanden en jarenlange vriendschappen. Zo draagt een hobby zelfs nog een beetje bij aan de wereldvrede.

Er zijn grote en actieve verenigingen van verzamelaars, die ruimschoots informatie verstrekken via hun website en zelf catalogi uitgeven. Voorheen waren die lijsten handmatig, maar de digitalisering heeft de mogelijkheden aanzienlijk verruimd, vooral door de vele zoekingen. Geautomatiseerde bestanden voegen catalogussen samen tot één geheel. Zo zoekt de gebruiker in meer collecties tegelijk. PiCarta is de naam van een 'meta' of 'collectieve' catalogus, die in veel Nederlandse bibliotheken beschikbaar is. SBS 6 heeft een regelmatige televisie uitzending over verzamelingen.

Veel particulieren verzamelen ook. Voor het begin van het televisie- en computertijdperk hadden velen voldoende tijd om te verzamelen. In de winter en tijdens de avonduren was er niet altijd werk en bovendien hoeft een verzameling niet duur te zijn. Dat was zeker belangrijk in de tijden, wanneer men moeite had rond te komen van een schamel inkomen. Het aantal verzamelaars is wel beperkter dan vroeger, maar de mensen die verzamelen hebben vaak heel veel bij elkaar gekregen, of juist weinig, maar wel heel waardevol.

Particuliere verzamelingen bestaan er in de meest uiteenlopende soorten en maten. Je kunt het zo gek niet bedenken of iemand verzamelt het wel. Min of meer gangbare verzamelingen zijn bijvoorbeeld affiches (posters), Ansichtkaarten, antiek, auto's, (Dinkey Toys – old timer – specifieke merken/

types), balpennen, beelden, (o.a. kinderen, heiligen, kikkers, olifanten), bierviltjes, bladmuziek (met artistieke afbeeldingen), boekenleggers, boeken, vreemde (historische) botten, grammofoonplaten, handtekeningen, koperen/tinnen voorwerpen, manchetknopen, militaria, mineralen, modeltreinen, motoren, munten, poppen, pijpen, schelpen, schilderijen, sieraden, schaatsen, sleutelhangers, spaarpotten, speldjes en buttons, stickers, stripboeken, teddyberen, tekeningen, telefoonkaarten, thee-hoesjes, vingerhoedjes, vliegtuigen, voetbalplaatjes en wijnetiketten.

Een ander soort van verzamelen is bijvoorbeeld “alles van het huis van Oranje”.

Voor sommige mensen is de hobby een aardigheidje; voor anderen een obsessie of levensstijl.

En onze bijzondere dorpen? Hebben die een link naar die huiselijke kring verzamelingen?

Dat valt nogal tegen. Onze dorpen zijn – voor zover mij bekend – nooit afgebeeld op een sigarenbandje. Wel twee keer op een postzegel en vaker op een suikerzakje.

Op een sigarenbandje (een papieren wikkel rondom een sigaar) werd meestal reclame afgebeeld in een prachtige combinatie van een logo in meerdere kleuren. Er kwamen series sigarenbandjes, die je dan in een album kon plakken, net zo lang tot je de hele serie bij elkaar had. Dat vader, ooms en grootvader daar-toe de nodige dampen naar binnen hadden gekregen was van secundair belang.

De beide postzegels maken deel uit van een

serie in het kader van het Jaar van de Buitenplaats (2012). De Ankeveense Buitenplaats Berg en Vaart en de 's-Gravelandse buitenplaats Trompenburg werden ieder met een eigen postzegel gewaardeerd. Die postzegels hebben wij (uiteraard!) ook bij de Historische Kring.

Gezien het aantal (niet meer) bestaande (horeca) bedrijven in onze dorpen, verwachtte ik dat onze kring wel een behoorlijk aantal suikerzakjes zou hebben, maar er bleek helemaal niets te zijn! Onze Kring heeft geen enkel suikerzakje uit Ankeveen, 's-Graveland of Kortenhoeft! Noch digitaal, noch fysiek! Dat is onvoorstelbaar en eigenlijk onze verzameling onwaardig!

Suikerzakjes zijn cultureel erfgoed en geven een beeld van de Nederlandse samenleving, vooral die in de jaren vijftig en zestig. De suikerzakjes van onze plaatselijke ondernemers vertellen ons nog steeds iets over onze locale geschiedenis. Soms zien wij dat een horecagelegenheid is verdwenen of van naam is veranderd. En een gevoel van nostalgie overvalt ons, als wij op een suikerzakje - in plaats van het ons bekende netnummer 035 - het voormalig kengetal K2945 zien staan! Wij hebben vaak een zoetere herinnering aan het zakje, dan aan de suiker.

Daarom plaats ik bij deze tevens een oproep om eens in uw kasten en archieven te duiken en wij houden ons zeer aanbevolen voor de originele suikerzakjes, waarvoor ik mij nu tot internet heb gewend.

Een suikerzakje is oorspronkelijk een papieren zakje met enkele grammen suiker, dat tegelijk met de koffie of thee geserveerd wordt, zodat deze kan

worden gezocht. De vorm van een suikerzakje kan nu ook plat of kokervormig zijn en men maakt steeds meer kokervormige zakjes (de 'suikersticks' of stickpacks), omdat die (wel 45%) minder oppervlakte hebben en dus uit minder papier bestaan. Een variant van het suikerzakje is de “wikkel”, een papieren verpakking met een opdruk zoals op een suikerzakje, waarin twee suikerklontjes waren verpakt.

Men blijft verder ontwikkelen. De studentenprijs van de Vilans Innovatieprijs is gewonnen door een student, die een suikerzakje met uitlopende hals ontworpen heeft, waardoor het scheuren en schenken gemakkelijker is geworden. En sinds enkele jaren bestaan ook het suikerdriehoekje (driehoekig suikerzakje) en de Sugar Pad (een rond suikerzakje).

Er zijn heel veel verschillende suikerzakjes gemaakt, vooral door de fabrikanten Van Oordt (Rotterdam/Oud-Beijerland), Pluijgers (Arnhem), Puttershoek (Puttershoek) en Friesch-Groningsche (Groningen).

Het bedrijf Van Oordt is in 1732 opgericht door Hendrik van Oordt. Het was aanvankelijk een suikerraffinaderij, die rietsuiker verwerkte tot suikerproducten als siroop en kandij. Het bedrijf begon in 1927 met de productie van verpakte suiker, eerst in de vorm van suikerklontjes in wikkels en later als losse suiker en in zakjes. Na de oorlog werd het steeds gewoner dat de horeca en bedrijven een suikerzakje lieten maken, bedrukt met eigen tekst en soms een (meestal getekende) afbeelding. Het verzamelen van suikerzakjes werd een enorme rage. In de jaren zestig waren er in Nederland vele duizenden verzamelaars en tot ver in de jaren zeventig werd het laten vervaardigen van suikerzakjes een must voor ieder bedrijf.

Er is nog steeds belangstelling voor: “Het Suikerzakje”. Tot eind oktober

van dit jaar kunt u in het Nationaal Vlasserij-Suikermuseum in Klundert (gemeente (Moerdijk, Noord-Brabant) een tentoonstelling over suikerzakjes en wikkels bezoeken.

En er worden ook nog steeds nieuwe suikerzakjes gemaakt. Ter gelegenheid van de TT (Tourist Trophy; een jaarlijkse motorrace op het Circuit van Drenthe bij Assen) en het TT-festival, is een traditie opgebouwd van jaarlijks nieuwe suikerzakjes. Ook in 2017!

Fabrikant Van Oordt meldt nog steeds 7,5 miljard portieverpakkingen per jaar te produceren, voor o.a. horeca, cateraars, ziekenhuizen, vliegtuigmaatschappijen en cruiseschepen.

Binnen de wereld van de suikerzakjesverzamelaars bestaan veel soorten van verzamelingen. Sommigen sparen alleen hun eigen provincie (of een deel ervan zoals Texel), anderen heraldische wapens, auto's, dieren, treinen/stations, monumenten, scheepvaart en horeca gebonden onderwerpen als Heineken en Douwe Egberts. Er zijn zelfs verzamelaars met als enig thema Kerstmis. De kleinst bekende verzameling van Nederland, is die van Erwin en Wilma Pellegrom uit Ede. Zij zijn ballonvaarders en sparen (postzegels en) suikerzakjes over de ballonvaart. Hun verzameling suikerzakjes bestaat uit slechts twaalf exemplaren, maar op alle twaalf is een luchtballon te zien.

In de catalogi zijn duizenden suikerzakjes soms tot in detail beschreven. Ik

lees over een 'halvemaantjescatalogus' en een 'schakeltjesrandjescatalogus' en er blijkt heel wat te zeggen over 'Suikerunie-klepszakjes' en PLKK-zakjes: Pluijgers-zakjes met kleine toren en Krakelingrandje.

Tot de meest zeldzame suikerzakjes wordt "De Wilhelmina" gerekend. Dat is het oudste bekende suikerzakje, dat gemaakt is naar aanleiding van het zilveren jubileum van de toenmalige koningin Wilhelmina (1923). Hier-van zijn, naar verluidt, nog maar drie exemplaren. Voor "De Wilhelmina" wordt al grif vijftig euro geboden.

Sinds oktober 1998 staat de verzameling van Marianne Dumjahn uit Mainz (Duitsland) vermeld in het Guinness Book of Records, als de grootste verzameling suikerzakjes ter wereld. De verzameling bevatte op dat moment 231.686 exemplaren en is inmiddels gegroeid tot meer dan 250.000 exemplaren.

In zijn boek "Hoe oud is dit suikerzakje" meldt Piet C. Korteweg dat de verzameling van de heer M.L. Jongebreure uit Lekkerkerk in 1990 al meer dan 240.000 suikerzakjes omvatte. Daarvoor was Piet Korteweg mogelijk zelf de grootste verzamelaar. Het grootste gedeelte van zijn verzameling (218.102 suikerzakjes en suikerwikkels, uitsluitend uit Nederland) is in 1999 overgedragen aan de firma Van Oordt in Oud-Beijerland. De heer Harry Dietz uit Houten meldt dat hij nu een verzameling van meer dan 250.000 exemplaren heeft. Hij bekend wel dat een groot deel daarvan nog niet is uitgezocht, maar mogelijk heeft de nieuwe editie van het Guinness Book of Records een nieuwe en Nederlandse recordhouder!

Voor dit artikel heb ik meerdere informatiebronnen geraadpleegd. Catawi-

ki en Wikipedia zijn ruim toegankelijke bronnen, maar ook de websites van Van Oord, Internetbode/Moerdijk - Dagblad Trouw en de Haagsche Courant hadden goede informatie.

De meeste en beste informatie werd verstrekt door: “De Club van Suikerzakjesverzamelaars in Nederland”, via hun website.

Deze club is het Nederlandse knooppunt van en voor verzamelaars van suikerzakjes, -wikkels en -sticks. De website informeert over boeken, tijdschriften, catalogi en ruilbeurzen.

Er zijn op dit moment ruim 130 clubleden, waarvan ongeveer 20 uit het buitenland.

De club werd eind 2000 opgericht, omdat er behoefte bleek te bestaan aan een centraal platform voor contact en ruilen. Het produceren van een (digitale) catalogus van Nederlandse suikerzakjes is een van de doelen van de Club. Op deze website vermeldt men trots, dat sinds 27 april 2017 (Koningsdag) maar liefst 80.000 verschillende suikerzakjes en – wikkels zijn geïnventariseerd en in hun databank zijn opgenomen!

Van Ankeveen hebben zij op dit moment 9 zakjes en wikkels in de catalogus. Van 's-Graveland zijn het er 14 en van Kortenhoef 22. Men is nog (lang) niet klaar met de inventarisatie van alle Nederlandse suikerzakjes. De komende jaren zullen nog wel meer suikerzakjes en -wikkels uit onze dorpen boven water komen en u kunt hierbij helpen!

De (voornoemde) heer Harry Dietz is een heel enthousiaste contactpersoon. Hij heeft eerst zijn eigen verzameling geraadpleegd en vervolgens

geregeld dat ook Hillie van Rees uit Drachten en Martin Brouwer uit Schijndel de suikerzakjes van Ankeveen, 's-Graveland en Kortenhoef uit hun verzameling hebben gehaald en die voor ons hebben gescand (DANK!). Zo kunnen wij de digitale verzameling van onze kring hiermee uitbreiden en u hierbij laten meegenieten van deze mooie hobby en herinneringen.

Dat de zakjes ons zeker iets over ons locale verleden laten zien, blijkt uit het volgende. Afgebeeld zijn de suikerzakjes van café "Van Ouds de Tram" en café "De Paardetram". Het eerste dat opvalt is de spelling van "Paardetram". Ondanks dat er maar een trekpaard was, zou de spelling van de naam "Paardentram" moeten zijn. Destijds ging men wat vrijer met namen om, zoals wij wel weten uit de onderzoeken naar onze voorouders.

Maar merkwaardiger is, dat het zakje van "De Paardetram" van recenter datum is, dan die van "Van Ouds de Tram". De naamgevingen doen anders vermoeden, maar de verschillen in het huisnummer en het telefoonnummer nemen iedere twijfel weg.

Zo blijkt dat de lokale geschiedenis toch een bron heeft in de verzameling van suikerzakjes in de huiselijke kring.